

HISTORICKÝ ČASOPIS

ROČNÍK 54, 2006, ČÍSLO 4

ŠTÚDIE

NÁROD, NÁRODNOSTI, ŠTÁT: O POLITIKE ETNICKÉHO ENTUZIAZMU

TIBOR PICHLER

PICHLER, Tibor. Nation, nationalities, state: On the politics of ethnic enthusiasm. *Historický časopis*, 2006, 54, 4, pp. , Bratislava.

The study presents an analytical description of key factors and an analysis of basic concepts in the transformation of a society of estates into a society of citizens in the Kingdom of Hungary against the background of contradictory nationalizing processes: ethnic and political. In relation to the actors, that is the types of elites involved in this process, differing in available resources, social and political capital, it was a matter of a clash of nationalisms generated from above – from the level of the government, and from below from the level outside the political institutions. It was a clash between official political and nationality nationalisms. Nationality or ethnic nationalism, its way of thinking, construction and instrumentalization of collective identity using historical argumentation is placed in the centre of attention.

History. Revival. Reform. Nation. Nationality. Identity. Equality.

Na úvod. Sloboda a rovnosť boli v 19. storočí najrozšírejšími heslami procesu politickej a sociálnej transformácie spoločnosti stavov v spoločnosť občanov. Boli dominantnými ideami, ako to konštatoval József Eötvös, uhorský politický teoretik a štátnik, zakladateľ vedy o štáte v Uhorsku.¹ K nim oprávnene pripojil ďalšiu – v našom regióne Európy najzávažnejšiu – národnosť. Princíp národnosti zohral nakoniec kľúčovú úlohu pri prekreslení politickej mapy bývalej habsburskej Európy: boril a tvoril štáty. Ale skôr než k tomu prišlo, sa spustil proces formovania národov v multietnických štátoch, kde sa mnohojazyčné obyvateľstvo nedalo jednoducho a hladko transformovať na moderné politické teleso – suverénny národ občanov. V podmienkach, kde existovala tradičná mnohojazyčnosť a chýbala početná prevaha jednej jazykovej skupiny, ako aj nespochybňovaná nadvláda niektorého z krajinských jazykov, ako napríklad v Uhorsku, došlo k tomu, že sa problém politickej transformácie, t. j. zavedenia občianskej slobody a rovnosti, komplikoval otázkou, ako vyriešiť problém rovnosti a slobodného používania domácich jazykov vo verejnej sfére. Uhorsko bolo priestorom, kde vzhľadom na endogénnu viacjazyčnosť možno študovať problematiku modernizácie štátu a spoločnosti na pozadí rozporu dvojakeho nacionalizmu – štátneho a „národnostného“, pričom jazykový komponent štátneho spôsoboval, že aj štátny sa vnímal ako národnostný.

1 GÖLLNEROVÁ, Alžbeta. József Eötvös : štúdia literárne historická. In *Spisy Filozofické fakulty Univerzity Komenského v Bratislave číslo XXV*. Bratislava 1937, s. 215-217.